

Мирослава Кулинич
Олена Скорук

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА БУХГАЛТЕРА, АУДИТОРА ТА ПОДАТКІВЦЯ

Методичні вказівки до практичних занять

Луцьк – 2022

УДК 657/.6-051:174(072)
К 90

Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки

(Протокол № 10 від 21 червня 2022 р.)

Рецензенти: *Сидоренко Р. В.*, к. е. н., доцент кафедри обліку і аудиту
Луцького національного технічного університету;

Єлісєєва Л. В., д. е. н., професор кафедри економіки та природокористування
Волинського національного університету імені Лесі Українки

Кулинич М. Б., Скорук О. В.

К-90 Професійна етика бухгалтера, аудитора та податківця: методичні
вказівки до практичних занять. Луцьк: Волинський національний університет
імені Лесі Українки, 2022. 27 с.

Навчально-методичне видання містить структуру навчальної дисципліни,
питання для обговорення на практичному занятті, ситуаційні й тестові завдання,
рекомендовану літературу.

Рекомендовано студентам другого (магістерського) рівня вищої освіти денної
та заочної форм навчання спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітньо-
професійної програми «Облік і оподаткування».

УДК 657/.6-051:174(072)
© Кулинич М. Б., Скорук О. В., 2022
© Волинський національний університет
імені Лесі Українки, 2022

ЗМІСТ

Вступ	4
Структура навчальної дисципліни «Професійна етика бухгалтера, аудитора та податківця»	6
Теми та методичні рекомендації до практичних занять	7
Практичне заняття № 1.	7
Тема 1. Сутність професійної етики, її виникнення та еволюція в суспільстві	
Практичні заняття № 2-3	9
Тема 2. Регулювання професії бухгалтера, аудитора та податківця в сучасному суспільстві	
Практичні заняття № 4-5	12
Тема 3. Етика для професіоналів з обліку та оподаткування	
Практичне заняття № 6	13
Підсумкова контрольна робота №1	
Практичні заняття № 7-8	15
Тема 4. Етика для професійних бухгалтерів в бізнесі	
Практичні заняття № 9-10	17
Тема 5. Етика для професійних бухгалтерів в публічній практиці	
Практичне заняття № 11	21
Тема 6. Етика для працівників державного аудиторського контролю	
Практичні заняття № 12-13	23
Тема 7. Етика для працівників Державної податкової служби	
Практичне заняття № 14	24
Підсумкова контрольна робота №2	
Рекомендована література	25

ВСТУП

Досягнення високого ступеня довіри до результатів облікових процедур, наданих аудиторських послуг, довіри платників податків до держави й закону залежить від розробки та дотримання професійної етики представниками відповідної професійної діяльності.

На сьогодні професійна діяльність бухгалтера, аудитора та податківця вимагає особливого контролю та самоконтролю щодо дотримання етичних норм. Стосовно бухгалтера зазначимо, що його робота пов'язана з підвищеною відповідальністю за результати прийняття рішень та виконаних дій. Щоб заслужити довіру власників та якісно виконувати свої обов'язки, бухгалтер повинен мати високий професійний рівень та добре усвідомлювати моральну відповідальність за всі дії. Особливих моральних та етичних норм повинні дотримуватись у своїй роботі податківці, оскільки від цього буде залежати довіра платників податків до держави, що є інструментом національного добробуту.

Вивчення дисципліни «Професійна етика бухгалтера, аудитора та податківця» має за мету набути майбутньому фахівцю з обліку, аудиту й оподаткування теоретичних знань, умінь і навичок із професійної етики та застосовувати їх у практичній діяльності. Опанування навчальною дисципліною допоможе майбутнім бухгалтерам, аудиторам, податківцям сформуванню знання про специфіку їхньої професійної діяльності та забезпечити моральний характер взаємин у галузі професійної поведінки.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Професійна етика бухгалтера, аудитора та податківця» є кодекс правил, що визначають поведінку фахівця у службовій обстановці, норм, які відповідають чинним законам та відомчим нормативним документам, професійним знанням, стосункам у колективі, глибокому усвідомленню моральної відповідальності за виконання професійних обов'язків.

Метою навчальної дисципліни «Професійна етика бухгалтера, аудитора та податківця» є формування у здобувачів освіти цілісної системи знань із теоретичного оволодіння та набуття практичних навичок щодо використання міжнародних та вітчизняних норм і принципів поведінки та моралі професійних бухгалтерів, аудиторів і податківців, визнання відповідальності перед власниками й колективом підприємства та перед громадськістю.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Професійна етика бухгалтера, аудитора та податківця» є: вивчення концептуальних основ етики професійного бухгалтера, аудитора і податківця, правил їх застосування згідно з Кодексом професійної етики; ознайомлення з напрямками підвищення кваліфікації бухгалтерів, аудиторів, набуття ними навичок цифрової грамотності, з метою їх професійного зростання; розкриття сутності професії бухгалтера (аудитора, податківця) та пояснення значимості цих професій у суспільстві; роз'яснення та аргументування основних вимог до сучасних професійних бухгалтерів (цифровий бухгалтер) і аудиторів; формування уявлення щодо організації праці і соціальної відповідальності сучасних

професійних бухгалтерів і аудиторів; розкриття професійних етичних норм поведінки працівників Державної фіскальної служби.

Згідно з освітньо-професійною програмою здобувачі освіти в результаті вивчення курсу «Професійна етика бухгалтера, аудитора та податківця» набудуть таких компетентностей:

Інтегральна компетентність – здатність розв’язувати складні завдання і проблеми у сфері професійної діяльності з обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування або в процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК):

– ЗК01. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

– ЗК08. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

– ЗК09. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

– ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

– СК06. Використовувати міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг з дотриманням вимог професійної етики в процесі практичної діяльності.

– СК08. Здатність виконувати адміністративно-управлінські функції у сфері діяльності суб’єктів господарювання, органів державного сектору.

Програмні результати навчання (ПРН):

– ПР01. Вміти розвивати та підвищувати свій загальнокультурний і професійний рівень, самостійно освоювати нові методи роботи та знання щодо комплексного бачення сучасних проблем економіки та управління.

– ПР13. Знати міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутні послуги з дотриманням вимог професійної етики.

– ПР18. Дотримуватися норм професійної та академічної етики, підтримувати врівноважені стосунки з членами колективу (команди), споживачами, контрагентами, контактними аудиторіями.

**СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА БУХГАЛТЕРА, АУДИТОРА ТА ПОДАТКІВЦЯ»**

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1.						
Змістовий модуль 1. Загальні питання професійної етики бухгалтера, аудитора та податківця						
Тема 1. Сутність професійної етики, її виникнення та еволюція в суспільстві	13	2	2	8	1	ЕО, ТЗ, СЗ, СР / 6
Тема 2. Регулювання професії бухгалтера, аудитора та податківця в сучасному суспільстві	19	4	4	10	1	ЕО, ТЗ, СЗ, СР / 8
Тема 3. Етика для професіоналів з обліку та оподаткування	19	4	4	10	1	ЕО, ТЗ, СЗ, СР / 8
Підсумкова контрольна робота №1	x	x	2	x	x	25
Разом за модулем 1	51	10	12	28	3	47
Змістовий модуль 2.						
Змістовий модуль 2. Особливості професійної етики бухгалтера, аудитора та податківця						
Тема 4. Етика для професійних бухгалтерів у бізнесі	15	2	4	8	1	ЕО, ТЗ, СЗ, СР / 7
Тема 5. Етика для професійних бухгалтерів у публічній практиці	17	4	4	8	1	ЕО, ТЗ, СЗ, СР / 7
Тема 6. Етика для працівників державного аудиторського контролю	16	2	2	10	2	ЕО, ТЗ, СЗ, СР / 7
Тема 7. Етика для працівників Державної податкової служби України	17	2	4	10	1	ЕО, ТЗ, СЗ, СР / 7
Підсумкова контрольна робота №2	x	x	2	x	x	25
Разом за модулем 2	65	10	16	36	5	53
Всього годин / Балів	120	20	28	64	8	100

*Форма контролю: ЕО – експрес-опитування, ТЗ – тестові завдання, СЗ – ситуаційні завдання, СР – самостійна робота з навчально-методичною літературою: виконання завдань та розв'язок практичних завдань

ТЕМИ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття № 1

Тема 1

Сутність професійної етики, її виникнення та еволюція в суспільстві

Мета: закріплення теоретичного матеріалу, формування розуміння сутності професійної етики, її виникнення та еволюції в суспільстві

Питання для обговорення

1. Сутність етики та історія її виникнення
2. Професійна етика та її зв'язок з іншими науками
3. Професійні характеристики сучасного бухгалтера, аудитора та податківця

Ситуаційні завдання

Завдання 1. Керівництво замовника, змушуючи аудитора видати безумовно позитивний висновок, оголосило, що інакше звернеться до Аудиторської палати зі скаргою на неналежне проведення аудиту.

Яке рішення повинен прийняти аудитор? Розгляньте ситуацію для умов України та з позицій міжнародної практики.

Завдання 2. Клієнт попросив зробити йому копію робочих документів аудитора, щоб до перевірки наступного року він вчасно підготував усю необхідну документацію (з метою економії коштів та часу).

Необхідно:

1. Визначити, яка проблема виникає з погляду незалежності.
2. З'ясувати, якою має бути реакція аудитора на пропозицію.

Тестові завдання

1. Поняття «мораль» та «етика» характеризуємо, як:

- а) однакові (тотожні) категорії;
- б) не тотожні;
- в) поняття «етика» ширше;
- г) поняття «мораль» ширше.

2. До функцій етики належать:

- а) фіскальна;
- б) описова;
- в) ціннісно-орієнтаційна;
- г) поняття «мораль» ширше.

3. Етика взаємодіє з такими науками:

- а) педагогіка;
- б) історія;
- в) психологія;
- г) соціологія.

4. Головним завданням професійної етики є:

- а) допомогти сучасній людині осмислити життя в усній його багатозначності та глобальності;
- б) обґрунтування й розуміння моралі як явища загальнолюдського на противагу класовому, національному, корпоративному;
- в) розширити горизонти індивідуального сприйняття світу, вводячи у нього широкі соціоморальні, гуманітарні критерії оцінки усього, що відбувається;
- г) показати зв'язок сучасного з минулим і майбутнім.

5. Професійна етика – це:

- а) кодекс правил, що визначає поведінку фахівця в процесі виконання службових завдань, норм, які відповідають чинним законам та іншим нормативним документам, професійним знанням, стосункам у колективі, глибокому усвідомленню моральної відповідальності за виконання професійних обов'язків;
- б) наука, що вивчає права, обов'язки та відповідальність будь-якої особистості в суспільстві;
- в) моральні принципи і норми, якими має керуватися людина в особистому житті;
- г) немає правильної відповіді.

6. Кодекс етики повинен:

- а) гарантувати чесну поведінку професіоналів і формувати позитивний імідж представників окремих професій у суспільстві;
- б) підвищувати цінність моральних норм та принципів особистості;
- в) розглядати історичний розвиток професії;
- г) фіксувати, що дає об'єктивно професія для суспільного розвитку.

7. Завдання етики:

- а) описувати мораль – її історію, її сьогоденні норми, принципи та ідеали – те, що прийнято називати моральною культурою суспільства;
- б) пояснювати мораль – намагатися дати аналіз сутності моралі в її «належному» і «сущому» варіантах;
- в) вчити моралі – давати людям необхідні знання про добро і зло, сприяючи самовдосконаленню людини і виробленню ним власної стратегії «правильного життя»;
- г) немає правильної відповіді.

8. Практичний аспект етики виражає:

- а) загальна етика;
- б) професійна етика;
- в) суспільна етика;
- г) специфічна етика.

9. Моральна оцінка професії суспільством зумовлюється такими чинниками:

- а) тим, що ця професія здійснює для історичного розвитку;
- б) тим, що ця професія дає об'єктивно для суспільного розвитку;
- в) тим, що ця професія дає людині суб'єктивно, а саме в плані морального впливу на неї;
- г) тим, які результати розвитку завдяки цій професії будуть досягнуті.

10. До поняттєво-категорійного апарату етики як науки належать:

- а) доброї зло;
- б) честь і гідність;
- в) совість;
- г) всі відповіді правильні.

Практичні заняття № 2-3

Тема 2

Регулювання професії бухгалтера, аудитора та податківця в сучасному суспільстві

Мета: *закріплення теоретичного матеріалу, визначення особливостей регулювання професії бухгалтера, аудитора та податківця в сучасному суспільстві*

Питання для обговорення

1. Професійні організації бухгалтерів: МФБ, ФПБАУ, УАСБА
2. Професійні аудиторські організації: АПУ, САУ, ФАУ
3. Особливості діяльності Державної податкової служби
4. Кодекси етики бухгалтерів, аудиторів та податківців

Ситуаційні завдання

Завдання 1. Придбання товарів та послуг у клієнта з надання впевненості фірмою або членом групи з надання впевненості не створюватиме загрози для незалежності за умови, що операція належить до звичайної діяльності і здійснюється між незалежними сторонами. Проте характер чи обсяг таких операцій можуть бути такими, що створюватимуть загрозу власного інтересу. Якщо виникає загроза, що не є явно незначною, варто визначити та вжити

застережних заходів, необхідних для зменшення загрози до прийняттого рівня. Які застережні заходи необхідно вжити?

Завдання 2. Якщо близький родич члена групи з надання впевненості є працівником клієнта з надання впевненості, спроможним справляти прямий та значний вплив на предмет завдання з надання впевненості, можуть виникнути загрози для незалежності. Від яких факторів залежить значущість цих загроз та які застережні заходи необхідно вжити?

Тестові завдання

1. Всесвітня організація бухгалтерів-професіоналів, заснована у 1977 році:

- а) Рада з міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості;
- б) Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів України;
- в) Міжнародна федерація бухгалтерів;
- г) Міжнародна організація праці.

2. Громадська професійна саморегульовна, некомерційна організація, створена з метою відстоювання інтересів представників бухгалтерської та аудиторської професій:

- а) Українська асоціація сертифікованих бухгалтерів та аудиторів;
- б) Спілка аудиторів України;
- в) Федерація Аудиторів України;
- г) Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів України.

3. Завдання Української асоціації сертифікованих бухгалтерів та аудиторів:

- а) забезпечувати, вдосконалювати та розвивати фундаментальні засади професії;
- б) впроваджувати новітні світові напрацювання та стандарти в галузі обліку та аудиту в Україні;
- в) забезпечувати потребу ринку у висококваліфікованих кадрах, тим самим зміцнювати та розвивати його;
- г) всі відповіді правильні.

4. Правові засади провадження аудиторської діяльності в Україні визначає:

- а) Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»;
- б) Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»;
- в) Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» ;

г) Положення «Про Державну аудиторську службу України».

5. Незалежна професійна діяльність аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, зареєстрованих у Реєстрі аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, з надання аудиторських послуг:

- а) аудиторська діяльність;
- б) аудит фінансової звітності;
- в) нотаріальна діяльність;
- г) аудиторські послуги.

6. Кодекс етики професійних бухгалтерів розробляє:

- а) Рада з міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості;
- б) Рада з міжнародних стандартів бухгалтерської освіти;
- в) Рада з міжнародних стандартів етики;
- г) Рада з нагляду в інтересах міжнародної спільноти за професійними бухгалтерами.

7. Загрози дотримання основоположних принципів професійної етики:

- а) загроза власної оцінки;
- б) загроза особистих стосунків;
- в) загроза тиску;
- г) всі відповіді правильні.

8. Загроза того, що професійний бухгалтер буде утримуватися від об'єктивних дій через фактичний або передбачуваний тиск, зокрема і через спроби чинити неналежний вплив на бухгалтера:

- а) загроза тиску;
- б) загроза особистих стосунків;
- в) загроза власної оцінки;
- г) загроза власного інтересу.

9. Вищим керівним органом Всеукраїнської професійної громадської організації «Спілка аудиторів України» є:

- а) керівник громадської організації;
- б) секретаріат громадської організації;
- в) з'їзд делегатів, який скликається один раз на рік;
- г) немає правильної відповіді.

10. Головний офіс МФБ знаходиться в:

- а) Берліні;
- б) Парижі;
- в) Нью-Йорку;
- г) Москві.

Практичні заняття № 4-5

Тема 3

Етика для професіоналів з обліку та оподаткування

Мета: закріплення теоретичного матеріалу, вивчення фундаментальних принципів та загроз дотримання професійної етики професіоналами з обліку та оподаткування

Питання для обговорення

1. Особливості дотримання вимог Кодексу, основоположні принципи та концептуальна основа
2. Загальні засади етичної поведінки професіоналів з обліку та податкування

Ситуаційні завдання

Завдання 1. Надання послуг з обліку та ведення книг рутинного чи механічного характеру відділенням та дочірнім підприємствам, зареєстрованим на біржі клієнтів з аудиту, не завдає шкоди незалежності щодо клієнта з аудиту, якщо виконуються такі умови:

- а) послуги передбачають здійснення несудження;
- б) відділення чи дочірні підприємства, яким надають послуги, у сукупності не є суттєвими для клієнта з аудиту, або надані послуги у сукупності не є суттєвими для відділення чи дочірньою підприємства;
- в) гонорари фірмі чи мережевій фірмі за такі послуги у сукупності є несуттєвими.

Якщо такі послуги надаються, то які потрібно вживати застережні заходи?

Завдання 2. Вкажіть умови, за яких надання послуг з обліку та ведення книг клієнтам з аудиту фінансових звітів у надзвичайних чи інших незвичайних ситуаціях, коли клієнтові з аудиту неможливо укласти інші угоди, не вважатимуть таким, що призводить до неприйнятної загрози для незалежності?

Завдання 3. Виконання послуг з оцінки вартості для клієнта з аудиту фінансових звітів, які ні окремо, ні в сукупності не є суттєвими для фінансових звітів, або які не пов'язані зі значною мірою суб'єктивності, можуть призводити до загрози оцінки, яку можна зменшити до прийняттого рівня шляхом вживання застережних заходів. Такі застережні заходи можуть включати:

- залучення додаткового професійного бухгалтера, який не був членом групи з надання впевненості, для огляду виконаної роботи або для надання необхідних консультацій;

– підтвердження клієнтом з аудиту його розуміння основних припущень з оцінки вартості та методології, що варто застосовувати, а також схвалення їхнього використання;

– отримання підтвердження від клієнта з аудиту про відповідальність за результати роботи, виконаної фірмою;

– створення умов, за яких персонал, що надає такі послуги, не братиме участі в завданні з аудиту.

Які необхідні питання потрібно розглянути, визначаючи ефективність застережних заходів?

Завдання 4. Які процедури потрібно провести під час надання послуг із внутрішнього аудиту клієнтам з аудиту фінансових звітів, та яких застережних заходів і в яких випадках необхідно вжити?

Тестові завдання

1. Основоположні принципи етики професійних бухгалтерів:

- а) чесність та об'єктивність;
- б) професійна компетентність та належна ретельність;
- в) конфіденційність та професійна поведінка;
- г) всі відповіді правильні.

2. Концептуальна основа визначена:

- а) Конституцією України;
- б) Кодексом професійної етики бухгалтерів;
- в) Статутом Аудиторської палати України;
- г) Міжнародними стандартами аудиту.

3. Знайдіть правильне твердження поняття «принцип чесності»:

- а) покладає на всіх професійних бухгалтерів обов'язок бути відвертим і правдивим у всіх професійних та ділових стосунках;
- б) покладає на всіх професійних бухгалтерів обов'язок не ставити під сумніви його ділове та професійне твердження;
- в) покладає на всіх професійних бухгалтерів певні зобов'язання;
- г) покладає на всіх професійних бухгалтерів обов'язок дотримуватись відповідних законів та нормативних актів.

4. Концептуальна основа вимагає:

- а) усунення загроз у порушенні етики;
- б) підвищення кваліфікації;
- в) виявлення шахрайства;
- г) складання іспитів.

5. Загроза того, що фінансові та інші інтереси неналежно впливатимуть на судження чи поведінку професійного бухгалтера:

- а) загроза власного інтересу;
- б) загроза тиску;
- в) загроза власної оцінки;
- г) загроза захисту.

6. Загроза того, що професійний бухгалтер відстоюватиме позицію клієнта чи організації-працедавця настільки, що об'єктивність бухгалтера буде поставлена під загрозу:

- а) загроза власного інтересу;
- б) загроза тиску;
- в) загроза власної оцінки;
- г) загроза захисту.

7. Дії, здійснювані професійним бухгалтером, які окремо або сукупно ефективно зменшують загрози дотриманню основоположних принципів до прийняттого рівня:

- а) застережні заходи;
- б) превентивні заходи;
- в) реактивні заходи;
- г) ефективні заходи.

8. Цілі бухгалтерської професії і професії аудитора вимагають:

- а) задоволення чотирьох основних потреб – довіри, професіоналізму, якість послуг, конфіденційності;
- б) дотримання принципів бухгалтерського обліку;
- в) дотримання принципів чесності та справедливості;
- г) відповідної професійної поведінки.

9. Кодекс етики професійних бухгалтерів розроблений:

- а) Конституцією України;
- б) Аудиторською палатою України;
- в) Міжнародною федерацією бухгалтерів;
- г) ДПАУкраїни.

10. Принцип конфіденційності покладає на професійних бухгалтерів:

- а) бути щирим і чесним в усіх професійних та ділових стосунках;
- б) обов'язок не допускати упередженості, конфлікту інтересів або неправомірного впливу з боку інших осіб на професійні або ділові судження;
- в) обов'язок проводити аудит у всіх аспектах;
- г) обов'язок використовувати конфіденційну інформацію на власну користь.

Практичне заняття № 6

Підсумкова контрольна робота №1

Мета: *закріплення теоретичного матеріалу, перевірка знань*

Зразок завдання на підсумкову контрольну роботу №1

Завдання 1. Визначити сутність понять: професійна етика; етична поведінка; професійна справедливість; застережні заходи; професійне судження.

Завдання 2. Дайте відповідь на запитання.

1. Які бар'єри заважають дотриманню етичних принципів в бізнесі?
2. Обґрунтуйте необхідність впровадження професійної етики бухгалтерів.
3. Міжнародна Федерація бухгалтерів. Мета та сутність діяльності.

Завдання 3. (виконати тести, запропоновані викладачем).

Практичні заняття № 7-8

Тема 4

Етика для професійних бухгалтерів у бізнесі

Мета: *закріплення теоретичного матеріалу, визначення особливостей етики для професійних бухгалтерів у бізнесі*

Питання для обговорення

1. Загальні засади етичної поведінки професійних бухгалтерів у бізнесі.
2. Застосування концептуальної основи Кодексу етики професійними бухгалтерами в бізнесі в конкретних ситуаціях.

Ситуаційні завдання

Завдання 1. Якщо член групи з надання впевненості або його найближчий родич отримують, наприклад, у спадщину, подарунок або внаслідок злиття прямий фінансовий інтерес, або суттєвий опосередкований інтерес у клієнтів з надання впевненості, може виникнути загроза власного інтересу. Які застережні заходи необхідно вжити для усунення загрози чи зменшення її до прийняттого рівня?

Завдання 2. За яких умов ненавмисне порушення положень щодо фінансового інтересу у клієнтові з надання впевненості не зашкодить

незалежності фірми чи групи з надання впевненості?

Завдання 3. Якщо фірма має прямий фінансовий інтерес у суб'єкті господарювання, який володіє контрольним пакетом акцій клієнта з аудиту фінансових звітів, загроза власного інтересу, що виникла, буде дуже значною. Оберіть заходи, які дозволять фірмі виконати завдання.

Завдання 4. Засновник чи власник підприємства спроможний справляти прямий та суттєвий вплив на предмет завдання з надання впевненості. Чи можуть виникнути загрози для незалежної перевірки підприємства?

Тестові завдання

1. Професійний бухгалтер в Частині 2 Кодексу визначається як:

- а) професійний бухгалтер у бізнесі;
- б) особа, яка є професійним бухгалтером у публічній практиці, під час виконання професійної діяльності відповідно до відносин бухгалтера з бухгалтерською фірмою – як підрядника, працівника чи власника;
- в) професійний бухгалтер-практик;
- г) відповіді а) та б).

2. Професійний бухгалтер у бізнесі може бути:

- а) працівником;
- б) підрядником;
- в) директором (виконавчим або невиконавчим);
- г) всі відповіді правильні.

3. Об'єкт, ситуація чи дія, які використовуються як засіб впливу на поведінку іншої особи, але необов'язково з наміром неналежного впливу на поведінку цієї особи – це:

- а) мотив;
- б) примус;
- в) спонука;
- г) спокуса.

4. Форми спонук:

- а) дарунки та знаки гостинності;
- б) політичні або благодійні пожертвування;
- в) заклики до дружби та лояльності;
- г) всі відповіді правильні.

5. На оцінювання рівня загроз професійним бухгалтером у бізнесі впливає:

- а) характер професійної діяльності;
- б) робоче середовище в організації-працедавці;

- в) обсяг професійної діяльності;
- г) всі відповіді правильні.

6. Яка з наведених категорій не є загрозою для професійних бухгалтерів у бізнесі?:

- а) загроза власного інтересу;
- б) загроза захисту;
- в) загроза особистих стосунків;
- г) загроза власного авторитету.

7. Складання та подання інформації може створювати:

- а) загрозу власного інтересу;
- б) загрозу тиску;
- в) загрозу захисту;
- г) всі відповіді правильні.

8. Здійснення професійної діяльності без достатніх спеціальних знань створює:

- а) загрозу власного інтересу стосовно дотримання принципу конфіденційності;
- б) загрозу власного інтересу стосовно дотримання принципу професійної компетентності та належної ретельності;
- в) загрозу власного інтересу стосовно дотримання принципу об'єктивності;
- г) загрозу власного інтересу стосовно дотримання принципу чесності.

Практичні заняття № 9-10

Тема 5

Етика для професійних бухгалтерів у публічній практиці

***Мета:** закріплення теоретичного матеріалу, визначення особливостей етики для професійних бухгалтерів у публічній практиці*

Питання для обговорення

1. Загальні засади етичної поведінки професійних бухгалтерів у публічній практиці.
2. Застосування концептуальної основи Кодексу етики професійними бухгалтерами у публічній практиці в конкретних ситуаціях.

Ситуаційні завдання

Завдання 1. Перерахуйте чинники, від яких залежатиме загроза власного інтересу, якщо член групи з надання впевненості, партнер чи колишній партнер фірми прийшов на роботу в компанію клієнта з надання впевненості. Вкажіть застережні заходи, які необхідно вжити.

Завдання 2. Загроза власного інтересу виникає, якщо член групи з надання впевненості бере участь у завданні з надання впевненості, знаючи або маючи підстави вважати, що він чи вона збирається або може влаштуватися на роботу у клієнта з надання впевненості через деякий час у майбутньому. Шляхом вживання яких застережних заходів таку загрозу можна зменшити до прийняттого рівня?

Завдання 3. Використання незмінного персоналу у завданні з надання впевненості протягом певного періоду може спричинити загрозу особистих стосунків. Від яких чинників залежатиме значущість загроз?

Тестові завдання

1. Виберіть факт або обставину, що може створити загрози для власного інтересу професійного бухгалтера у публічній практиці під час надання професійних послуг:

- а) професійний бухгалтер має тісні ділові стосунки з клієнтом;
- б) професійний бухгалтер надає звіт про надання впевненості щодо ефективності функціонування фінансових систем після їхнього впровадження;
- в) професійний бухгалтер лобіює певне законодавство від імені клієнта;
- г) професійному бухгалтеру загрожують звільненням із завдання для клієнта або з фірми через незгоду з приводу професійного питання.

2. Виберіть факт або обставину, що може створити загрози для власної оцінки професійного бухгалтера у публічній практиці під час надання професійних послуг:

- а) професійний бухгалтер виступає в ролі адвоката від імені клієнта в судовому процесі або спорах із третіми сторонами;
- б) професійний бухгалтер готує первинні дані, що використовуються для створення записів, які є предметом перевірки у завданні з надання впевненості;
- в) професійний бухгалтер зазнає тиску, щоб погодитися з судженням клієнта, тому що клієнт має більше спеціальних знань щодо питання, про яке йдеться;
- г) професійний бухгалтер прийняв значний дарунок від клієнта і йому загрожує оприлюднення інформації про цей дарунок.

3. Виберіть факт або обставину, що може створити загрози захисту професійного бухгалтера у публічній практиці в процесі надання професійних послуг:

- а) професійний бухгалтер поінформований про те, що його заплановане підвищення не відбудеться, якщо бухгалтер не погодиться з неприйнятним обліковим підходом;
- б) професійний бухгалтер прийняв значний дарунок від клієнта і йому загрожує оприлюднення інформації про цей дарунок.
- в) професійний бухгалтер просуває інтереси або акції клієнта;
- г) професійний бухгалтер виявляє суттєву помилку під час оцінювання результатів попередньої професійної послуги, виконаної учасником фірми бухгалтера.

4. Виберіть факт або обставину, що може створити загрози тиску професійного бухгалтера у публічній практиці під час надання професійних послуг:

- а) професійний бухгалтер надає звіт про надання впевненості щодо ефективності функціонування фінансових систем після їх упровадження;
- б) професійний бухгалтер готує первинні дані, що використовуються для створення записів, які є предметом перевірки у завданні з надання впевненості;
- в) професійний бухгалтер має тісні ділові стосунки з клієнтом;
- г) професійний бухгалтер зазнає тиску, щоб погодитися з судженням клієнта, тому що клієнт має більше спеціальних знань щодо питання, про яке йдеться.

5. Обставин, які можуть створювати конфлікт інтересів:

- а) представлення інтересів двох клієнтів у тій самій справі, які мають правові спори між собою, наприклад, під час розірвання шлюбу або ліквідації партнерства;
- б) надання звіту з надання впевненості стосовно ліцензійної угоди ліцензіару щодо роялті до отримання і водночас надання консультації ліцензіату щодо сум до сплати;
- в) рекомендація клієнту інвестувати в бізнес, в якому, наприклад, дружина/чоловік професійного бухгалтера має фінансовий інтерес;
- г) всі відповіді правильні.

6. Пропозиції заохочень можуть створювати:

- а) загрози покращення фінансового стану;
- б) загрози конфлікту з клієнтом;
- в) загрози дотримання фундаментальних принципів;
- г) загрози покращення обліку та контролю.

7. Спрямованість мислення, що дозволяє висловити висновок без будь-якого впливу, який може загрожувати професійному судженню, та діяти чесно, об'єктивно та з професійним скептицизмом – це:

- а) незалежність поведінки;
- б) незалежність мислення;
- в) незалежність формулювання;
- г) правильна відповідь відсутня.

8. Уникнення фактів та обставин настільки суттєвих, що розсудлива і поінформована третя сторона найімовірніше дійшла б висновку щодо загрози чесності, об'єктивності чи професійному скептицизму фірми або члена команди з аудиту чи з надання впевненості – це:

- а) незалежність поведінки;
- б) незалежність мислення;
- в) незалежність формулювання;
- г) правильна відповідь відсутня.

9. Коли загальна сума гонорарів, отримана від клієнта з аудиту фірмою, яка висловлює аудиторську думку, становить значну частку загальної суми гонорарів цієї фірми, залежність від цього клієнта і побоювання втратити його створюють:

- а) загрозу власного інтересу або тиску;
- б) загрозу особистих стосунків;
- в) загрозу власної оцінки;
- г) правильна відповідь відсутня.

10. Якщо члена команди з аудиту для конкретного клієнта з аудиту оцінюють за роботу з продажу послуг, що не є послугами з надання впевненості, або надають компенсацію за продаж таких послуг цьому клієнту з аудиту, рівень загрози власного інтересу залежатиме від:

- а) того, яка частка компенсації або оцінювання залежить від продажу таких послуг;
- б) ролі цієї особи в команді з аудиту;
- в) того, чи впливає продаж таких послуг, що не є послугами з надання впевненості, на рішення про підвищення на посаді;
- г) всі відповіді правильні.

Практичні заняття № 11-12

Тема 6

Етика для працівників державного аудиторського контролю

Мета: закріплення теоретичного матеріалу, визначення особливостей етики для працівників державного аудиторського контролю

Питання для обговорення

1. Сутність, мета та завдання Кодексу етики працівників підрозділу внутрішнього аудиту
2. Морально-етичні принципи професійної діяльності працівників підрозділу внутрішнього аудиту
3. Протидія одержанню неправомірної вигоди та подарунків працівниками підрозділу внутрішнього аудиту

Ситуаційні завдання

Завдання 1. Хоча партнера з завдань або особи, яка відповідає за перевірку контролю якості виконання завдання, і варто замінювати після встановленого періоду, за певних обставин може бути необхідна деяка міра гнучкості щодо визначення часу такої ротації. Наведіть приклади таких обставин.

Завдання 2. Відповідальністю управлінського персоналу клієнта з аудиту фінансових звітів є забезпечення ведення облікових записів та складання фінансових звітів, хоча він може звернутися до фірми з проханням надати допомогу. Якщо фірма або працівник, що надають таку допомогу, приймають управлінські рішення, загрозу власної оцінки, що виникла, не можна зменшити до прийняттого рівня жодними застережними заходами. Саме тому персоналові не варто приймати такі рішення. Наведіть приклади таких управлінських рішень.

Тестові завдання

1. Принцип, який передбачає суворе дотримання працівником підрозділу внутрішнього аудиту правил поведінки в процесі виконання ним службових обов'язків та в стосунках зі співробітниками:

- а) принцип незалежності та об'єктивності;
- б) принцип професійної компетентності;
- в) принцип конфіденційності;
- г) принцип сумлінності.

2. Додержання працівником підрозділу внутрішнього аудиту принципу конфіденційності полягає у:

а) незалежності працівника від будь-яких зацікавлених груп або обставин, які загрожують інтересам органу, в якому він працює, чи виконанню працівником службових обов'язків, перешкоджають йому бути об'єктивним під час провадження професійної діяльності;

б) неухильному дотриманні ним встановлених законодавством України вимог до використання та надання інформації, отриманої під час виконання своїх службових обов'язків;

в) застосуванні працівником знань, навичок та досвіду, необхідних для сумлінного, компетентного, вчасного, результативного і відповідального виконання службових обов'язків, рішень та доручень органів та осіб, яким він підпорядкований, підзвітний або підконтрольний, недопущенні зловживань та неефективного використання державної і комунальної власності;

г) дотриманні працівником правил поведінки при виконанні ним службових обов'язків та у стосунках зі співробітниками.

3. Задекларована в принципах система моральних і професійних цінностей та правил поведінки працівників підрозділу внутрішнього аудиту або посадових осіб, на яких покладено повноваження щодо здійснення внутрішнього аудиту і щодо яких ними добровільно взяті зобов'язання на їх дотримання у професійній діяльності – це:

а) Кодекс етики працівників підрозділу внутрішнього аудиту;

б) Кодекс етики професійних бухгалтерів;

в) Кодекс професійної етики працівника органу державної податкової служби України;

г) Кодекс етики та поведінки.

4. З метою протидії одержанню неправомірної вигоди та подарунків працівниками підрозділу внутрішнього аудиту, забороняється:

а) використовувати свої службові повноваження або своє становище та пов'язані з цим можливості з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб, зокрема й використовувати будь-яке державне чи комунальне майно або кошти в приватних інтересах;

б) безпосередньо або через інших осіб вимагати, просити, одержувати подарунки для себе чи близьких йому осіб від юридичних або фізичних осіб у зв'язку зі здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;

в) надавати прямо чи опосередковано неправомірну вигоду та подарунок іншим особам, включаючи своїх керівників, щоб схилити їх до протиправного використання наданих їм службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей;

г) всі відповіді правильні.

5. Кодекс етики працівників підрозділу внутрішнього аудиту затверджений Наказом Міністерства фінансів України у:

- а) 2020 році;
- б) 2011 році;
- в) 2005 році;
- г) 2015 році.

Практичні заняття № 13

Тема 7

Етика для працівників Державної податкової служби

Мета: *закріплення теоретичного матеріалу, визначення особливостей етики для працівників Державної податкової служби*

Питання для обговорення

- 7.1. Сутність, мета та завдання етики працівників Державної податкової служби
- 7.2. Морально-етичні принципи професійної діяльності працівника Державної податкової служби
- 7.3. Правила етичної поведінки в органах Державної податкової служби

Ситуаційні завдання

Завдання 1. Під час планової ревізії у ТОВ «Україна» виникли розбіжності з питань правильності нарахування та сплати податків. Інспектор підрахувала усі санкції, передбачені законодавством (недоїмка, пеня, штраф), що склали значну суму. Керівник запропонував встановити винагороду, виходячи із суми, яка не буде сплачена до бюджету завдяки дозволу інспектора на виправлення помилок.

Чи може інспектор погодитись на такі умови? Обґрунтуйте.

Тестові завдання

1. Працівник, якого призначили вперше на посаду державного службовця, складас:

- а) Присягу державних службовців;
- б) декларацію;
- в) мандат;
- г) повноваження.

2. Вимоги Кодексу етики працівників органів ДПС України відповідають:

- а) Конституції України та основним принципам державної служби, які визначені Законом України «Про державну службу»;
- б) Закону України «Про державну службу»;

- в) Цивільному кодексу України;
- г) Господарському кодексу України.

3. До загальних позитивних моральних якостей, якими має володіти працівник ДПС згідно з Кодексом, не належать:

- а) чесність, порядність, ввічливість;
- б) тактовність, доброзичливість, охайність;
- в) емоційність, веселість, байдужість;
- г) вихованість, терпіння, гуманізм.

4. Принцип правомірності в діяльності податкової служби означає:

- а) правильне застосування законів;
- б) гарантію бездоганності адміністративних процедур та доброчесності працівників;
- в) чітке обґрунтування рішень за скаргами та апеляціями платників податків;
- г) всі відповіді правильні.

5. Принцип рівності перед законом означає:

- а) зрозумілість та визначеність у проведенні податкової політики;
- б) гарантії єдиного підходу до виконання функціональних обов'язків;
- в) надання платникам податків достовірної та повної інформації, передбаченої правовими актами;
- г) відповіді а) та б).

Практичне заняття № 14

Підсумкова контрольна робота №2

***Мета:** закріплення теоретичного матеріалу, перевірка знань*

Зразок завдання на підсумкову контрольну роботу №2

Завдання 1. Визначити сутність понять: спонука; комерційна таємниця; аудиторський контроль; конфлікт інтересів; винагорода.

Завдання 2. Дайте відповідь на запитання.

1. Роль професійного аудитора в суспільстві.
2. Якою повинна бути поведінка працівника ДПС?
3. Наведіть приклади обставин, що можуть створювати загрозу власного інтересу та власної оцінки для професійного бухгалтера в бізнесі.

Завдання 3. (виконати тести, запропоновані викладачем).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів (включаючи міжнародні стандарти незалежності) видання 2018 р. URL : https://mof.gov.ua/storage/files/kodex_et.pdf (дата звернення: 20.01.2022).
2. Кодекс етики працівників підрозділу внутрішнього аудиту, затв. Наказом Міністерства фінансів України 29.09.2011 № 1217. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1195-11#Text> (дата звернення 20.02.2022).
3. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 20.01.2022).
4. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21 груд. 2017 р. № 2258-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 20.01.2022).
5. Про затвердження Правил етичної поведінки в органах Державної податкової служби: Наказ ДПС України від 02 вер. 2019 р. № 52. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0052872-19#Text> (дата звернення: 20.01.2022).
6. Загальні правила поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, затв. Наказом Національного агентства України з питань державної служби 05.08.2016 р. № 158 (у редакції наказу Національного агентства України з питань державної служби від 28.04.2021 р. № 72-21. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#Text> (дата звернення: 15.03.2022).
7. Бондар В. П. Проблеми застосування норм професійної етики у діяльності аудиторів України. *Економіка. Фінанси. Право*. 2017. № 2. С. 10–16.
8. Бралатан В. П., Гуцаленко Л. В., Здирко Н. Г. Професійна етика : навч. посіб. Київ : Центр уч. л-ри, 2021. 252 с.
9. Етика професійного бухгалтера : курс на платформі Prometheus. URL : <https://courses.prometheus.org.ua>
10. Зубілевич С. Я. Міжнародні стандарти освіти професійних бухгалтерів: «перезавантаження». URL : <https://buchuchet.uabs.sumdu.edu.ua/images/department/buchuchet/news/zubilevich.pdf> (дата звернення: 20.08.2021).
11. Kulynych M., Skoruk O., Safarova A. Professional ethics of accountant, auditor and taxpayer as a factor of forming public opinion. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2022. Том 1 №29. С. 25–33. DOI : <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2022-01-25-33>
12. Лугова О. І., Єременко А. В., Кириченко І. О., Косовська Ю. С. Професійна етика в роботі бухгалтера. *Modern economics*. 2019. № 13. С. 154–160.
13. Нужна О. А. Професійна етика та її місце у підготовці фахівців з обліку і оподаткування. *Економічний форум*. 2021. № 1. С. 142–146.
14. Орехова А. І. Проблемні аспекти дотримання етичних норм професійними бухгалтерами. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 23. С. 5–9. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.23.5.

15. Романченко Ю. О., Єрмолаєва М. В. Етичні аспекти професійної діяльності бухгалтера. *Економічний форум*. 2019. № 4. С. 237–241.
16. Салова Н. А. Професійна етика аудитора: фундаментальні принципи. *Аудитор України*. 2015. № 6(235). С. 14–19.
17. Шульга С. В., Пархоменко Є. Ю. Професійна етика аудитора в умовах євроінтеграції: зміст та інституційні аспекти регулювання. *Ефективна економіка*. 2019. № 3. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6961> (дата звернення: 20.05.2022).
18. Ethics for Accountants and Auditors / Louise Kretzschmar, Frans Prinsloo, Korien Sander, Jaques Siebrits, Leon van Vuuren, Paul Vorster, Minka Woermann. Oxford University Press ; 4th edition (March 26, 2020). 262 p.
19. Mehdi Talebian. Professional ethics in accounting and auditing: A necessity or choice. *European Online Journal of Natural and Social Sciences*. 2013. vol. 2, No. 3. P. 518–526. URL : <https://european-science.com/eojnss/article/view/446> (дата звернення 23.08.2021).
20. Paul Jajairam. Ethics in Accounting. *Journal of Finance and Accountancy*. 2017. November. URL : https://www.researchgate.net/publication/321167489_Ethics_in_Accounting (дата звернення 20.08.2021).

Навчально-методичне видання

Кулинич Мирослава Богданівна

Скорук Олена Володимирівна

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА БУХГАЛТЕРА, АУДИТОРА ТА ПОДАТКІВЦЯ

Методичні вказівки до практичних занять

Друкується в авторській редакції

Підп. до друку __.__.2022. Формат 60x84/16. Папір офс.
Гарн. ТаймсNewRoman. Ум. друк. арк.3,15
Тираж 50 прим.